

ESPON2013 programmi rakendusuuring TIGER

Globaliseerumise ruumilised mõjud Euroopale ja selle regioonidele *Territorial Impact of Globalisation for Europe and its Regions*

Retsensioon

Peep Mardiste, TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus

Euroopa Liidu (EL) strateegiadokumendid peavad globaliseerumist üheks neljast suurest Euroopa regioonide tulevikus mõjutavast tegurist. Seejuures hinnatakse globaliseerumise mõjusid Euroopa Liidule pigem positiivseteks. Euroopa Liidu ESPON programmi raames valminud TIGER *Territorial Impact of Globalisation for Europe and its Regions* uuringu eesmärgiks oli pakkuda lahendusi kõigile EL piirkonnadele tihenevas globaalses konkurentsivõitluses ellujäämiseks ja arenguks.

Euroopa Liit peab panustama rohkem äärealadele

Uuring jõuab järeldusele, et kui näiteks USA-s on majanduskasvu veduriteks juba niigi jõukad suurlinnastud, ei mängi Euroopa Liidus kui tervikus üksikud suured linnad nii olulist rolli.¹ Liikmesriikides on lõhe suurte linnade (pealinnade) ja ääremaade arengutaseme ja potentsiaali vahetorkord siiski märkimisväärne. Olulise ja uudse järeldusena leitakse, et Euroopa Liidu senine suurte keskuste eelisarendamise poliitika pole põhjendatud ning regionaalpoliitika peaks rohkem keskenduma vaesemate piirkondade järgiaitamisele.²

TIGER uuring sedastab, et **Euroopa majanduste avatuse ja globaliseerumise tingimustes kannatavad haavatavad piirkonnad kõige rohkem.**³ Seepärast antakse selge soovitus keskenduda Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika veelgi selgemalt just vaeste ja perifeersete piirkondade ja linnade järgiaitamisele. Kui uuringu soovitus võetakse Euroopa Liidu 2014-2020 aastate eelarveraamistiku kujundamisel kuulda, on see hea uudis väga paljude Tallinnast kaugemal asuvate Eesti omavalitsustele. Struktuurifondide kasutustingimusi valmistatakse Eestis riigisiselt ette 2013. aasta keskpaigani ning TIGER uuringu järeldusi on põhjust ka selles protsessis tõsiselt arvestada.

Majanduskonkurentsivõitluses püsimiseks ostab Euroopa teadmised ja tehnoloogia sisse

Euroopa Liidu roll maailmamajanduses on pidevalt vähenemas - kui aastal 1950 andis EL globaalsest sisemajanduse kogutoodangust (GDP) 28%, siis aastal 2010 kõigest 18%. Euroopa poliitiline positsioon ja mõju maailmas pole siiski langemas. On loomulikult valdkonnad, kus Euroopa hoiab maailmas olulist rolli (London finantsteenuste keskuseks, Iirimaa IT valdkonnas jne). Euroopa Liidu siseselt on pilt kirjum; laias plaanis keskendub Põhja- ja Lääne-Euroopas tehnoloogilistele toodetele ja Lõuna-Euroopa tööhõivamisharudele aladele

---

¹ Vt uuringu lk 17-21, sh joonis 7

² Vt uuringu lk 83-85

³ Vt uuringu kaarti 29 (lk 78), kus Eesti on globaliseerumisest keskmiselt ohustatud (v.a. Tallinn ja selle ümbrus)

ning Ühendkuningriik teistest selgemalt teenustele.⁴ **TIGER uuring soovib Euroopa piirkondadel rohkem spetsialiseeruda**, et globaalses konkurentsises ellu jääda ja areneda.

Kuigi Ida-Euroopa riigid on jõukuses Euroopa Liidu keskmisele kiiresti lähenenud, omatakse siiski tootmise väärtusahelates marginaalseid positsioone ning globaliseerumise tingimustes kaotatakse üha enam konkurentsises odavama tööjõukuluga riikidele. Eestit tuuakse siiski üldisel Ida-Euroopa taustal esile kui oma piirkonnas suurimat teenustemajanduse arendajat.⁵

TIGER uuringust selgub omapärane pilt paljukummardatud innovatsiooni ja teadusmahukuse eesmärkide saavutamise osas. Euroopa Liidu jätkuv mahajäämus USA-st ja Jaapanist teadmistepõhise majanduse valdkonnas näitab selgelt Lissaboni strateegia ebaõnnestumist. Kui Jaapanis investeeritakse sisemajanduse kogutoodangust (GDP) teadus- ja arendustegevusse 3,5% ja USA-s 2,8%, siis Euroopa Liidus vaid 1,8%. Kui avaliku sektori poolse panustamise erinevus pole nende kolme majandusjõu vahel eriti suur, siis suur erinevus tuleb just erasektori investeeringutest, mis on Euroopas suhteliselt väikesed.

Vaatamata targa majanduse aeglasele juurdumisele **on tähelepanuväärne Euroopa Liidu poolne tegevus juba kogunenud tarkuse import teistest piirkondadest**. Nii on Euroopa Liit 2008. aasta näitel maksnud tehnoloogiavaldkonnas teiste piirkondade patentide ja litsentside eest rohkem, kui USA ja Jaapan kokku. Kuna akadeemiliste kanalite kaudu ei suudeta Euroopas USA-ga teadmiste impordis võistelda, siis tulebki konkurentsises püsimiseks innovatiivne teadmine ja tehnoloogia importida.⁶

Panus haritud immigrantidele ja välistudengitele

Globaliseeruvate kauba ja inimeste liikumise mustris paistab TIGER uuringu kohaselt **Euroopa Liit selgelt silma atraktiivse töökohana võõrtööjõu jaoks**. Kui aastal 2008 oli USA-s 8,6 miljonit kõrgharitud immigranti, siis Euroopa Liidus 6,2 miljonit. Immigratsioon on Euroopa jaoks oluline, kuna demograafilise olukorra tõttu on kohapeal paljudel elualadel töökätest puudus. Majandusarengu kontekstis on probleemiks siiski see, et Euroopa Liidus on kõrgharitud immigrantide osakaal veidi väiksem kui tööturul keskmiselt. Euroopa tõmbab uuringu kohaselt jätkuvalt ligi peamiselt lihttöölisi ning see peab teadmistepõhise majanduseni jõudmiseks muutuma.⁷

Haritud võõrtööjõu osas on Euroopa Liidus trend siiski positiivne ning USA-st suurema majanduskasvu püsides peaks see jätkuma. Üheks võtmeteguriks on välistudengite arvu suurendamine. Omavahelist tudengite liikumist arvestamata oli Euroopa Liit aastail 2006-2008 sihtkohaks 35% maailma võõrtudengitele, USA võttis vastu 22% võõrtudengeist. Kui Euroopa Liidu populaarsus välistudengite seas jätkuvalt kasvab, siis USA oma on selges languses. **Liidusiseselt jaotuvad välistudengid väga ebahõltselt**, peamised sihtkohad on Saksmaa, Prantsusmaa ja Ühendkuningriik. Teised liikmesriigid peaksid oma ülikoolide atraktiivsuse tõstmise rohkem panustama. Samuti liigub üha enam just Euroopa Liidu naaberpiirkondade tudengeid õppima USA-sse. Haridusrändel on oluline osa teadmistepõhises majanduses ning kõrghariduse kvaliteet ja atraktiivsus peaks saama majanduspoliitika normaalseks osaks.

---

⁴ Vt lähemalt uuringu lk 23-25, 30

⁵ Vt uuringu lk 37-40

⁶ Vt uuringu lk 28-29, sh joonis 3 (lk. 12)

⁷ Vt uuringu lk 26-27